Ann. VI. Num. VII.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*

Cuncta mittantur ad Aristidem Leonori *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA		IN ANGLIA	IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENTR.		IN GERMANIA	IN CANADA
Apud Gebethner et Wolf	Apud "Kronika Rodzinna"	Apud Burns and Oates	Apud Fridericum Pustet S. Sed. Ap. et S. Rit. Congr. Typ.		Apud Fridericum Pustet S. Sed. Ap et S. Rit. Congr. Typ.	Apud Librairie Granger Frères
VARSAVIAE POLONORUM	VARSAVIAE POLONORUM	LONDON W.	NEW YORK	CINCINNATI	—	MONTREAL
Rakowsk e Przedmiescie, 15.	Krakowskie Przedmiescie, 6	28, Orchard Street.	52, Barclay Street.	436, Main Street.	RATISBONAE in BAVARIA	1699, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA *PACIS*, PH. CUGGIANI

35, Via della Pace

MDCCCCIII

« mysteria allegoriis exprimuntur ad terrorem et horrorem tamquam in adyto et nocte », et iudice Tacito (1) « omne ignotum pro magnifico est ». Certe non ita sapientissimus omnium, Christus, non ita Apostoli ratiocinabantur, qui scite, clare, sed modeste ac prudenter de rebus hisce gravissimis locuti sunt. Sequitur ultima ratio, – ut mysteria haec tanto ardentius a catechumenis concupiscantur, quanto iis honorabilius occultentur. – Sed et haec ratio contraria est principio ab omnibus recepto: « ignoti nulla cupido ». Appetitus et desiderium rei notitiam consequitur. Quis animum discendae alicui arti vel disciplinae adiunget, quam prorsus ignoret? Nec etiam videtur fieri potuisse, ut homo a religionis christianae professione alienus singulari desiderio cognoscendae veritatis tangeretur, si doctores ipsi pedibus manibusque obnisi essent, quominus indolem et naturam tantarum rerum profani assequerentur. Aliud est, si de lapsis sermo sit, qui ob gravissima peccata indigni habiti sunt, quibus sanctissima doctrina turpiter neglecta clarius ingereretur.

Hae sunt praecipue rationes, quas veteres adduxerunt ad disciplinam illam arcani commendandam. Utrum vobis, lectores, graves et ponderosae videantur, ego quidem nescio; mihi – ut libere dicam quod sentio – minime probantur; imo tantorum virorum personis fere indignae videntur.

Plura adhuc sunt, quae disciplinae illi opponi possunt. Fieri enim hac ratione aliter non potuit, quam ut pauci veram aliquam atque genuinam sacramentorum indolem perceperint. Cum enim v. g. de Baptismo et Cena loquuntur veteres, iis utuntur vocibus, quibus non possis non maiorem vim tribuere symbolis, quam ipsa rei veritas et natura admittit. Allegorica illa et obscura effata, quibus utebantur magistri, portentosum illud e. g. *transubstantionis* dogma in religionis christianae opprobrium apud infideles peperisse; unde calumniae istae de infanticidiis et aliae christianismi hostium cavillationes.

(Ad proximum numerum).

STANISLAUS FIGIELSKI.

SOCIORUM ANIMADVERSIONES.

Quaestio naturalis.

In iis, quae in n° II, an. VI, P. Alexis de serpentibus scripsit, legimus et haec: « Narrabatque dominus id est possessor « bestiarii » peregrini unum ex hisce (crotalis)... exsiluisse et stragem veneno immedicabilem facturum fuisse, ni prudens custos quotidie veneno dentes execrabiles privasset ».

Veniam det nobis cl. v. P. Alexis mirantibus, quod mendacium domini illius ineptias narrantis non castigaverit; certe enim scimus nullo modo fieri posse, ut viperarum dentes quotidie veneno priventur, quippe qui intrinsecus cavi et radice sua glandulis salivalibus iisque venenosis adhaerentes semper virus velut per canales aut fistulas moram emittere et in vulnus inicere possint.

Una igitur ratio viperas veneno privandi est dentes hos, qui bini sunt, evellere neque recrescere, quod spatio diuturniore intermisso fieri potest, sinere.

Varsaviae Polonorum.

IOSEPHUS WABNER.

(1) *Agricola*, c. XXX

ANNALES.

Anglorum regis iter in Galliam - Macedonum res - Bellum in Mauritania et apud Somalos - Romana solemnia.

Qui modo audivit Eduardum VII Anglorum Imperatorem iter in Gallos una cum regali uxore brevi suscepturum laetatus certe est quod aemulatio vetustissima inter populos qui Britannicum mare utrinque attingunt tandem aliquando componatur. Lutetiae Parisiorum Loubet praeses antequam ad punicum litus visitaturus patriae colonos discedat, ipse regibus occurret, nec est dubium quin Gallici cives, qui tanto plausu Russorum Caesarem exceperunt, minore in Anglorum utantur.

*

In hoc tamen pacifico adventu, quid erit apud Macedones? Ibi enim magis in dies belli causa crescit. Conferuntur ubique arma; per silvas atque per aspera montium iuga Thessalicae, vel Macedonicae, vel Bulgaricae turmae aut manipuli clam conveniunt, abdito consilio coalescunt, oppida Turcarum inopinato occursu aggrediuntur, depopulantur. Aguntur Byzanthii perquam crebra, uti in superiore numero dictum est, negotia de immutando deque leniendo regimine Christianorum, qui per Macedonum oras incolunt. Ipse Imperator discrimine novo commotus multa spopondit in eorum utilitatem se innovaturum; attamen infidis sponsionibus, quas iam, non semel, nulla servavit lex, parum credunt Macedones, arbitrantes in manibus potius et armis suis quam in regis verbis tutiorem esse sibi vim. Bulgari nihilominus salutari quodam metu hinc ab Austrorum, inde a Russorum monimentis perculsi, a fovenda seditione recedere videntur. Gratias de re non paucas Graeci praesertim Russis Austrisque referent, eoque magis quod graviter sibi sit verendum ne hodierna omnis seditio in Bulgarorum utilitatem cedat, cum contra plerique Macedonum Graeco sanguine nati a patria sua libertatem exspectent. At contra tenuis nimis Graeca res ac recens bellum infauste actum eos impedit quominus ad bellica consilia modo accedant, etsi eos inter militum tribuni non defuerint, qui commovere vulgus in Turcas, inani quamvis voce, conarentur.

*

Interea dum ex Mauritania ancipites quotidie nuncii obveniunt, nova in Africa maturant bella, in Somalos, quos Angli hinc ex Aegypti finibus, inde ex maris litore immissis exercitibus aggrediuntur. Proelio nondum est decertatum, at sapienti prudentique itinere iam factum affirmant ut falsus ille propheta ab anglicis cohortibus sit circumdatus, neque eos effugere possit. Brevi itaque res ad exitum perducetur, id praesertim si evenerit, quod recens dixerunt, ipsum ducem Anglorum strenuissimum Kitchenerium ad novas colligendos lauros iam ad Somalum terras properare.

*

Leonem XIII Pontificem, V Non. Martias quintum a suscepto sacro principatu lustrum implentem et ad Petri sepulcrum orantem una cum maxima Christifidelium multitudine undique ex orbe ad eum conversa non sine gaudii lacrimis Quirites salutavimus. Rem non persequar: unum vix dicam, neminem, qui viderit, tantum spectaculum obliturum!...

POPLICOLA.

PUBLICI PER ORBEM COETUS

LEGIBUS FERENDIS.

In Americana nordica republica de foedere cum Columbiana civitate recens icto, ut fovea Panamensis, sive fretum, resecetur, coram Senatu est disceptatum: pariterque rata pactio mutua quam cum Cubano populo post ultimum bellum Americani composuere. Denique de novis bellicis navigiis construendis lata lex.

In Anglia coram populi legatiis Balfour administro referente, de eligendis viris actum, qui coetu perpetuo curent imperii incolumitatem, quique praesertim res bellicas totius imperii terra marique foveant et, pro necessitate, augeant. De navibus pariter ad tuenda patriae litora ponendis deliberatum.

In Germania de catholica studiorum facultate, quam recens in Strasburgensi athenaeo imperator constituit, habita disceptatio; ad rem Hertling orator fuse dixit de opportunitate et aequitate concessionis; quae omnia sunt suffragio probata.

In Italia de agro ad Romam colendo agitata lex nunc de innovanda iudiciorum forma agitur.

SCRIBA.

AENIGMATA

I.

Exitium cunctis triplex me syllaba format:
Prima negat, firmat *media*, expes *ultima* [quaerit.

II.

Prima hortantes, fingentes *media* utimur omnes,
Paucis donatur *tertia*, grata licet.
Est *totum* fide vir praestans, atque inclitus armis,
Quem plures inter Graecia prisca tulit.

S. RAINBEITZ.

Ex sociis, qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserit intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet PETRI ANGELINI opus, cui titulus:

LOLLIUS
SIVE
DE PROVECTA LATINITATE.

Aenigmata an. VI, n. II proposita his respondent:

1) Pruna, Pruina; 2) Semel-e.

Ea rite soluta miserunt:

Th. Vignas Sch. Piar.; Ioan. Bapt Pesenti, *Roma* — G Maurer, *Bonna Ubiorum*. — Cam. Straschill O. F. M., *Villaco*. — Ios. Wawer C. SS. R, *Limburgo*. — Iul. Sernatinger, *Dresda*. — Civis Romanus, *Limbach*. — Aem. Gschwind Sch. Piar., *Praga*. — Collegium Scholarum Piarum *Stellae*. — Rich. Malotta S. I., *Brzozów*. — Princ. Gordon, *Mancunio* — Guil. Schenz, *Ratisbona*. — Ioan. Cantono Ceva marchio, *Vercellis*. — V. Herthel, *Mendhusio*. — Ad. Huza, *Grybovia*. — C. Strachey, *Londino*. — Ios Grass, *Novesio* — Aug. Roberge, *Chicotino*. — Ad. Sckrypkowski, *Swinice*. — St. Lawinski, *Niemytow*. — Am. Robert, *Marieville*. — Ant. Allaria, *Augusta Taurin*. — D. Le Provost, *Briocen*. — I. I. Dunne, *Dublino* — Dom. Farese, *Neapoli*. — Bon. Hansen O. S. B., *Torah*. — Alex. P. Gest, *Lambertville*. — Arn Rudzianski, *Simpheropoli*. — P. Garrone, *Pezzana ad Vercellas*. — Alois. Cappelli, *Senis*. — Ant. Lassota, *Sutrio*. — I. Wilhelm, *Battle*. — I. Bertran, *Figueriis*.

Sortitus est praemium

AEMILIUS GSCHWIND,

ad quem missum est MINUCII FELICIS opus, quod inscribitur:

OCTAVIUS.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, Iurisperitus.

ROMAE — Ex officina *Pacis* Phil. Cuggiani.

Ann. VI. ROMAE, Kal. Aprilibus MDCCCCIII. Num. VII.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

CERTAMEN POETICUM

A COMMENTARIO "VOX URBIS„ INDICTUM

COMMENTARII nostri socii plures, iure mirati animosam fortemque senectutem, qua Leo PP. XIII cum omnium gaudio augetur, a nobis quaesierunt, num carmen eiusdem litteratissimi Pontificis revera esset circa vigesimum vitae annum ab eo conditum, in quo malam valetudinem suam narrans, vitae finem Ipse sibi proximum sentiret.

Nos itaque, qui sociis morem gerere quoad possemus conati semper sumus, utendo humanissima facultate alias a Pontifice per amicum quendam nostrum, eumdemque ex intimis cubiculariis eius nobis oretenus facta, ut scriptum Eius quodvis libere in *Voce Urbis* ederemus, hodie Carmine exoptato nostras paginas ornamus.

Sed non uni desiderio, quamquam laudabili, satisfacere, non unam animi delectationem his versibus apparare intendimus; alios fructus ex iis colligere mens fuit: placuit in nobile certamen socios vocare, ut contendant, a felici rerum eventu occasionem nacti, pontificio carmini poetice respondere. Nonne gratum augustissimo Viro id fiet, cui adeo cordi latina lingua est; nonne sic etiam latinitatem ipsam provehemus?

Qui igitur ex sociis commentarii nostri - neque enim præter hos alii invitantur - accedere ad certamen velint, industriam omnem in re ponant; nos enim curabimus ut die nominali Leonis XIII - hoc anno XVII kal. Sept. celebranda - eorum carmina, quae censores ad hoc deputati optima iudicaverint, ad Summum ipsum Pontificem deferantur, praemio iisdem, quotquot erunt, constituto volumine quod continet

LEONIS XIII P. M.
CARMINA ET INSCRIPTIONES.

LEONIS PP. XII
CARMEN
DE INVALETVDINE SVA.

Puber bis denos, Ioachim, vix crescis in annos;
Morborum heu quanta vi miser obrueris!
Iuverit hos fando tristes memorare dolores,
Et vitae aerumnas dicere carminibus.
Nocte vigil, tarda componis membra quiete:
Viribus effetis esca nec ulla levat
Languentem stomachum; depresso lumine ocelli
Caligant; ictum saepe dolore caput.
Mox gelida arentes misere depascitur artus
Febris edax, mox et torrida discruciat.
Iam macies vultu apparet, iam pectus anhelum est;
Deficis en toto corpore languidulus!
Quid tibi blandiris, longos quid prospicis annos?
Atropos horrendum mortis adurget iter.
Tunc ego: « non trepida frangar formidine: mortem,
Fortis, dum properat, laetus et opperiar.
Non me labentis pertentant gaudia vitae,
Aeternis inhians nil peritura moror.
Attingens patriam, felix est advena, felix
Si valet ad portum ducere nauta ratem ».

Ann. MDCCCXXX.

Scripta autem ad *Vocem Urbis, (Romam, via Alessandrina, 87)* mittantur quovis dispendio immunia ac praescripto tempore sic, ut ante primam Iulii mensis diem ad nos perveniant. Caveant denique ne ea suo nomine obsignent; contra in fronte voluminis versum aut sententiam scribant, adiantque epistolarem thecam, quae exterius eumdem versum aut sententiam praeferat; intus habeat nomen scriptoris inclusum.

Eia itaque, agite, o socii; hic enim vestrum opus; hic labor!....

VOX URBIS.

SOCIIS MONITUM.

Sociis pluribus morem gerentes Idib. Novembr. an. MDCCCCII apud Commentarii *Vox Urbis* administratorem officium instituimus, quod de negotiis Ecclesiasticis sit; de expediendis scilicet rationibus omnibus, quae apud Romanae Ecclesiae « Congregationes » aguntur.

Itaque si quis procuratione nostra uti velit, profecto temperantiam in pretio, studium atque alacritatem in opere inveniet.

in *Rosetti*, in *Amenti*, – umbrarum regio ita appellatur, – quod in Elysiis, quod in Inferis. Osiri iudice, inferarum regionum arbitro, animae sententiis premuntur in suum iturae locum. Pluraeque in « sedem dolorum » mittuntur, ut ibi mundentur minoribus culpis, quas

aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit Natura.

Sunt quae novem illic annos habitabunt, atque hae fere optimae, postea in Olympum transferendae; sunt quae pluribus inquinatae maculis, per tria annorum millia torquendae manebunt in sede dolorum. Pessimae denique sempiterna peregrinatione (*Metempsychosi*) per animalium corpora, sexcenties tormenta mortis ad ultimas usque guttas hausturae, peregrinabuntur.

At quoniam in hisce sumus, iuvat etiam e Scandinavis aliquid attingere, ut, quae iis persuasio inerat, non ignoremus. *Niflheim*, infernale specus, multas per hiemes antequam formaretur terra defossum est. In medio eius est lacus unde fluenta oriuntur: Angor, Perditio, Abyssus, Procella, Rugitus. Pro ripis horum fluminum ingens attollitur muro circuitus, cuius fores ad locum, ex quo mediam spectent noctem, panduntur, et murus hic totus constat draconum cadaveribus, quorum capita introrsum conversa, stillantia tabo, venena perpetua vomunt, atque ex hoc veneno fit amnis, fit flumen, in quo submerguntur damnati. In illo murorum ambitu minores continentur ambitus novem, quasi totidem aedificia ad torquendum, atque horum in primo Mors habitat, cui famulantur Fames, Labor et Dolor. Parum inde est tetrum *Nastrond*, seu litus cadaverum, et longius viget sylva quaedam, ferreis arboribus germinans, quibus catenis vinciuntur gigantes. Tria maria, nebulis aeternum obducta, sylvam cingunt, per quam bellatores, qui segnes, qui socordes, qui timidi fuere, vagantur, semper trementes formidine. Latrones, homicidas, periuros volatu circumit ingruens draco, qui saevis arripit unguibus, et abreptos lacerat, vorat sine requie, sine mora; at in ventre eius vitam recipiunt, et inde expelluntur sexcenties vorandi. Qui draconem effugerint in canem *Managarmorem* incidunt, qui hac illac discurrit insequens, deformique capite enormique rictu quaeque scrutatur, absorbens, obterens molaribus immensis. Et, ne quis posse abire speret, circuunt indefessi *Niflheim* lupus *Fenris*, serpens *Mingord*, et deus *Loke*, quibus est insuper munus ne vel puncto temporis tormenta poenaeque desint inclusis illic vilibus, iniquis, et improbis (1).

Nonnullis sententia est ab ethnicis huiusmodi (Hebraeos semoveo) Christianos Patres, doctores, poetas, traxisse imagines, quibus inferna regna conflarent, nomina quoque traxisse. De nominibus nihil ponderis; nomina enim rei designationem, non rem praeferunt, et ex consensu non ab essentia sunt, siqua tollas quae rem suapte collatis radicibus perferunt et elementis, uti si dixeris « quadrivium, ferrivia, ruricola, Beniamin, Abraham » et quaeque proxima habueris. – Sed nomina nonnulla recurrunt; cuiusmodi « Tartarus »; Ecclesia enim in prece solemni pro defunctis petit ne animas eorum « absorbeat Tartarus »…. Numquid Ecclesia ethnicizat? – Absit; non autem sic forte dixisset, qui animadvertisset esse in Apostolo haec verba « Peccantibus Angelis non pepercit Deus, sed rudentibus inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos in iudicium reservatos » (1). Numquid ethnicizavit Apostolus? Impia haec, et blasphema nemo concedet. Qui enim idololatriam morte propria oppugnavit, praedicatione devicit, idololatriam scripto restaurare non poterat. – Cur ergo dixit? – Si Iob legeris, quem retulimus in superiore numero, illud plane respicies. Quid si ipsum Evangelium dicens: « Tenebras exteriores; ibi fletus et stridor dentium? ». Quid autem si cogitaveris illud: « Ite, maledicti, in ignem aeternum paratum diabolo et Angelis (nuntiis, praedicatoribus) eius? ». Nonne tibi vel Christus ethnicizare videbitur? – Quid ergo? – Atqui haec olim sequuti Patres, de illo igne inextinguibili loquuti sunt; et quia « omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum » (2), Augustinus docebat: « in uno igne plura sunt inventa supplicia »; non enim iustitiae est eodem supplicio supremo premere minus vel magis reos; sed peccato poena debet esse conveniens.

Hinc illud in primis, quod initio humani generis quaedam *Apocalypsis*, seu revelatio, facta sit praesertim circa ea, quae longe aberant a visu atque attactu. Veritas primum tradita humani pulveris, humanae rubiginis aliquid hic illic admisit. Christiana veritas singula revocavit ad pristinum. Quod utique apparebit, si Hermetis illud, – innuimus enim, – *Pimander*, cum voluminibus papyraceis, quae sacerdotes tradebant una cum cadaveribus reponenda, contuleris. Nam illic de iudicio Dei legitur; hic de Osiride; at quando iudicium, iuxta sacerdotes, fieret? Haudquaquam prius, sed corpore penitus dissoluto. Vides igitur quaesitum lucrum in volumine tradito, vides quaesitum lucrum in impendio de corporibus balsamis condiendis, ut remànerent incorrupta, indissoluta, prouti nunc vel ea, quae « mummias » vocant, in museis nostris videmus ab Aegypto praesertim ad nos devecta; et sic iniquus iniudicatus, non damnatus restaret.

At quid de poetis, de Aligherio nostro praesertim? Aliud est poetice, aliud theologice loqui. Sit Aligherio potestas vagandi quo velit; nam

pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas….

Plurima utique et ille hinc inde collegerit, ut faceret de pluribus unum. Quid ad rem? *Apocalypsim* Petri sacros inter libros non video; hinc nemo poterit grave argumentum ex illa proferre, etiamsi concedatur patuisse Aligherio (3). At hic, qui suum praedicat ducem Vergilium, in ipso Vergilii libro, de quo nonnulla attulimus, poenarum diversitatem et distributionem legere poterat, et certe legit non mediocri suo emolumento.

SENIOR.

(1) EDDA, F. 33, *Voluspa.* – BARTHOLIN, *Antiqua Daniae.* – MARCHANGY, *Gallia Poet.*

(1) PETRI, *Ep. II*, cap. II, v. 4.

(2) PAULI AP., *Epist. II ad Corinth.*, cap V, v. 10; item *ad Romanos*, cap. XIV, v. 10.

(3) Cfr. *Bessarione* Commentarium, anno VII, fasc, 67, pag. 49 et seqq.

PHINEAS BARNUM

EIUSQUE LUDI CIRCENSES.

Qui ad Bridgensem portum acervi rerum, in urbem quodammodo aucti, igne, prouti recens a diariis nunciatum est, deleti sunt, ii omnino miraculum exstabant Americanorum audaciae et peritiae, qua noverunt ex rebus vel minimis ita negotia agere, ut et pervincerent ausus omnes et extollerentur brevi tempore, novis incrementis quotidie inflarentur, et incredibilem paene pecuniae vim auctoribus conferrent. Nemo enim esset suspicatus, ex futili vanaque omnino re, ut est belluarum ostensio, ut monstrorum omnis generis exhibitio, tantos incoeptus secuturos, quos Phineas Barnum primus ausus est et molitus, quos Baley, socius eius haeresque, ad culmen modo adduxit firmavitque mirabili arte. Nec enim urbs illa Bridgensis litoris aliud erat quam ingens opificium, cui operariorum millia intenderent, plerique ad monstrorum belluarumque commercium. Hic alios videbas ad omnia paranda adlaborantes, quae immani ausui deservirent, tentoria, casas ligneas, currus, vehes, electridis machinas, theatra, caveas, vestes, arma instrumentaque omnia spectaculis necessaria. Igitur officinae ibi lignariae, ferrariae, textiles, aliaque huiusmodi; erant et diribitoria, et scholae, ludique, ubi negotia agebantur pro domino. Ceterum, etsi detrimentum ab ea civitate susceptum, quadragies centena millia libellarum longe sit supergressum, non inde tamen res intercipietur vel minuetur; tuta enim pactione, quae contra infortunia iniri solet a prudentissimo quoque patrefamilias, Barnumensis illa civitas non carebat.

Itaque uti singulis annis in more fuit, hoc ipso Parisiensia ad moenia eius spectacula renovabuntur, rursusque itinera aestiva brevi suscipientur per Europae perque Americae regna, lucra ingentissima quotidiana rursus relatura.

At quaenam huiusmodi ludorum expensae? Quot hominum centuriae enutriendae, quae solvenda scholariis, histrionibus, mimis, musicen agentibus, saltatoribus equitibus, belluariis, monstruosis hominibus feminisve mercedes? Quot belluae? Quot equites, quot elephantes, quot cameli, phocae, simiae, quot leones tigresque, quot chrocodili, et pisces, quot serpentes? Mira res et paene inaudita, et maioribus quoque circensibus satis digna, nec tamen, ut in illis, cruenta sanies foedat arenas.

Cavea maxima, ubi spectacula produnt, in tres partes dividitur; eam circum in immani campo tentoria et casae, eadem semper castrametationis lege ponuntur. Eam complent decubitoria, stabula, officinae, ludi epistolarii, argentariique. Cavea spectantium patet quinquaginta millibus, qui, è suo quisque loco, triplicem illam arenam conspiciunt, triplicatoque gaudent visu vario simul et uno: belluarium pastu et saltibus, mimicis ludis, choreis, equestribus ausibus et gymnicis prodigiis; quae omnia americano more renovant quodammodo olympica certamina, at digniora risu, quam admiratione et Pyndaricis hymnis.

At quod maxime obstupescendum, tempus est perbreve sane et perexiguum quo tanta fiunt. Urget hora mortales omnes, urgent negocia; com-

DE BELGICA LEGE

AD OPIFICUM LABOREM TUENDUM

Quae de opificum labore tuendo Belgarum legati populares lege recens – duobus circiter ante annis, ni fallor – caverunt, ea plane maximi esse ponderis aetate nostra comperimus, qua acrius in dies opificum iura vindicantur. Ea itaque in tot studiosorum conatibus ad plebi meliorem rerum condicionem reddendam summatim referre non alienum ducimus.

Pactio certis legibus definitur, qua opifex quisque, duce certo certoque domino, ad laborem suscipiendum adstringitur, certam vicissim mercedem domino vel auctore spondente, quae tum tempus laboris perspiciat, tum eiusdem arduam plus minusve perfectionem.

Pretii pondus speciesque, tempus aut locus laboris, omniaque operis adiuncta lege sancta apparent. Pactionem de hisce sive verbo sive scriptis fieri oportet, quae, nisi statuta aut foedus iusserint, usui longaevo, aut locorum consuetudini adamussim gubernanda traditur. Ad rem tutandam in iure testium quoque assertionibus uti licet quotiescumque scripta documenta deerunt.

Quae foederi actiones innituntur, eas sex mensibus actis praescriptio exstinguit, nisi alias peculiari lege cautum, aut vulgatum fuerit quidquam ignotum illuc tenus atque secretum de suppellectili certa effingenda, vel de detrimento ex morbis aut infortuniis sarciendo. Si dolus accesserit, sex mensium praescriptionis cursus nonnisi a cognita doli machinatione decurret.

❁

Hisce in universum delibatis, capita nonnulla sequuntur, quorum maximi momenti esse videntur secundum tertiumque, partium obligationes vicissim constituentia earumque exstinctionem: reliqua de nuptae mulieris deque pueri minoris aetatis iuribus, de praeteritis legibus, de legibus ad rem innovandam pertinentibus agunt.

Est articulus opificem iubens operam suam optimi patrisfamilias studio et cura perficere, conditionibus atque praescriptionibus subesse a rei auctore et domino impositis ad operis perfectionem, idemque agit de humanitatis legibus et optimis moribus ad laboris usque complementum servandis, de secreta arte qua obiecta finguntur non revelanda, de cavendis sedulo negligentiis unde incolumitati sociorum, vel opificii discrimen adveniat. Alius opificem adstringit ut perfecto opere, auctori suo vel domino laboris arma seu instrumenta integra pro posse reddat, resque quibus forte usus non sit, restituat. Pendet ipse culpam quoties res sibi traditas pessumdederit vel corruperit, vel detrimenta opificio quaevis intulerit; quae compensatio sive concordi aestimatione utraque pars decreverit, sive iudex sententia perpenderit, non ultra quintam mercedis partem singulis hebdomadis detrahendam extenditur, ad integram usque restitutionem; si casum excipias quo dolo malo opifex se gesserit, vel sponte sua a labore recesserit antequam culpae omnino sarciantur.

❁

Auctor rei, sive dominus, lege vicissim tenetur opificem iuxta foedus utrinque initum ad operam mittere, praecipue vero, quoties res postulaverit, instrumenta operis et res illi tradere necessarias, patrisfamilias optima diligentia vigilare ut tuta sit in opere ipsius vita et valetudo, ut, si irrepserit infortunium, auxilia opportuna admoveantur. Quodsi auctoris vel domini culpa operae perficiendae onus fiat operario impossibile, media mercedis pars ei solvetur pro tempore inaniter assumpto, nisi alias forte opificium deserere licuerit.

❁

Extinctioni pactionis, quae potissima novae legis est pars, Belgarum legis latores, post consuetos modos lege iam praefinitos, conditiones statuere novas, et temporis fluxum, et operis perfectionem, et alterutrius partis voluntatem, quoties foedus sine certo tempore initum fuerit, vel aequa discordiae causa supervenerit, et opificis mortem, vim denique, quam repellere fas non sit. Consuetudine tempus foedius regitur nisi pactione praefiniatur; si nullus sit terminus, indefinitum tempus praesumitur. Si peracto termino utrinque opera pergitur, ad indefinitum tempus continuanda praesumitur.

Quae cum ita sint utrique parti ius erit denunciandi alteri terminum quo intercipere operam intendat, quod, nisi alias cavêrit ipsa pactio vel usus, ante hebdomadam saltem faciendum erit. Si varios terminos utraque pars posuerit, qui longior est vim legis obtinebit.

Sunt autem casus quibus ius fiat rei auctori, nulla praemonitione abrumpendi foedus: si nimirum opifex fallacibus documentis auctorem dominumve fefellerit; si iniquum quid, vel inhonestum admiserit, si manus in socium vel in auctorem iniecerit, si iniurias quomodolibet intulerit, si data opera detrimentum illis procuraverit, si bonos mores offenderit, si secretas operis leges vulgaverit, si sua negligentia loci incolumitatem sociorumve in discrimen adduxerit.

Si nullum tempus extinctionis praefinitum in foedere fuerit, quoties alterutra pars ab obligatione suscepta, aut nulla, aut citra tempus data praemonitione recesserit, solvere debebit contrariae parti mediam mercedem, dinumerata pecunia pro diebus singulis, qui sunt ad praemonitionem edendam statuti, vel quos, iuxta foedus, mutua adhuc obligatio exquisivisset: non autem id solvendum ultra mediam hebdomadariam mercedem.

❁

Reliqua, ne longiores simus, silebimus; at pro aequitate, quae ex lege praelucet, haec retulisse sit satis.

Digna quidem est lex, quae matura consideratione perpendatur, quae laboris foedus certioribus conditionibus sancire et fulcire conata est, non id quidem imprudenti et parum perpensa mente, sed iuxta optimas consuetudines. Si quae in lege minus perfecte cauta fuerint experientia probaverit.

DEMOPHILUS.

MANIUM REGNA. (1)

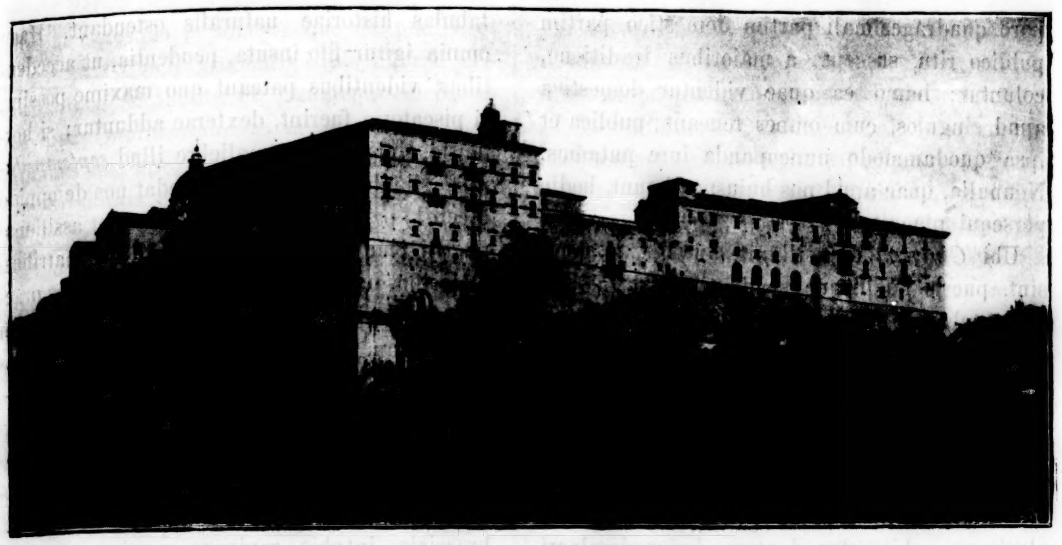
Ut a duobus praecipuis fabularum fontibus aliquid circa nostra hauriamus, ad Aegyptios in primis nos convertemus, sat proximos Indis, quorum principium tuto in bicipiti sententia continetur: « Omnia ab Uno; omnia in Unum ». Quo effato plane intelligitur creata omnia, animis humanis praesertim hoc, a Deo fluentia, et quasi Numinis partes ab illo, terrenae vitae peregrinationem accipere; in illum redire (2). « Qui sancte pieque vixerint, ii morientes corpus dissolutioni dabunt, relinquent, athomique corporis in universitatem rerum redibunt, scilicet in visibilis Dei unitatem; animas Deo reddent in eumdem commutandas, restituendas, aeternum moraturas, haerentes ad instar partium Integro, a quo divulsae fuerunt. Qui vero mala patraverint, corpus quidem divisum in athomos universo visibili reddent ut ceteri, at eorum animae proiiciuntur in abyssum, horribilem cruciatibus, ibique, *Naraca* dicitur, seu *Infernus*, in tormentis erunt centum per Brahmae (dei) annos; nempe tres mille centum ac tres et quinquaginta per biliones, et sexcentos miliones saeculorum. His expletis, Brahma iterum absorbebit omnia, in se rursus omnia, bona, mala, convertet, novusque rerum ordo et creatio nova incipiet omnia restaurans ». Neque alia ab Indis est Sinensium sententia, quamvis per phantasiae campos non ita vagetur: « Qui enim bonis invaluerit vivens operibus, hic unus e magnis fiet Spiritibus, aut saltem immortalitate divina donabitur; qui male egerit, – (et prava enumerantur in libro), – punietur iuxta mensuram rebellionis contra singulas iustitiae aeternae leges et contra Numen. Filii, nepotes eius, dira, adversa patientur; ipse autem, infelix anima, cuiusvis sedis et requiei extorris, diu, diu, diu per sepulchra, per caeca vagabitur, horridum phantasma interdum visibile »... « Sicut umbra sequitur corpus, ita poena improbos, praemium bonos; sicut umbra proportionem corporis habet, ita poena malefactorum, ita praemia bonorum operum proportionem sequuntur » (3).

Sed praestat ad Aegyptios reverti. Circa futura post mortem brevibus nos monet liber Hermeti Trismegisto tributus, in dialogo cui *Pimander* praeest, nempe Deus-Verbum, Cogitatio, « Logos » Divinae Potentiae: « Pars hominis altera, spiritus, immortalis est... Ego deus ab iis, qui me nescire volunt, recedo, discedo, relinquens eos daemoni vindici, qui impios amat, et igne cruciat ». At ubinam cruciat? Hoc indicant papyrorum volumina, quorum exemplaria in Vaticano servantur, in Taurinensi museo, et alibi. Ubi interpretata nuper a hierogliphicis notis perlegeris libros: « ad bene moriendum », « ad bene pergendum in regionem spirituum » et huiusmodi, facile perspicies, quae veritati primum traditae sacerdotes turpiter addiderunt. Est enim subterranea via, est tranans emortua stagna navis, est iudicium animae, est tribunal, est confessio adeuntis, peccata negantis, bona confitentis. Est quid commixtum et medium inter Indos et Graeco-Romanos. Ad unum est

(1) Cfr. num. sup.

(2) Oupnekat, *Vedas* passim; Dubois, t. II. – *Asia Poliglotta*, t. I.

(3) Laotseu, *De praemiis et poenis*. – Abel Remusat, *Windischmann*,

Benedictini Coenobii ad Montem-Cassinum prospectus.

Flagrante igitur Samnitico bello, Casco Romani potiti sunt, et illuc, Lucio Papirio Cursore, Caio Iunio Bubulco consulibus, anno ab Urbe condita CCCCXLI quatuor veteranorum millium colonia, trigesima, deducta est, quae prima obstaret Samnitibus, et vigilaret siqua molirentur, siqua tentarent irreconciliabiles adversarii, qui nec Romanorum patiebantur aequo animo imperium, nec incolumes Campanos esse volebant, utrosque exterminaturi, si potuissent. Anno Urbis DCLXIII Municipii nomine Casinensis Colonia decoratur. Apostolorum Princeps Petrus ibi mansisse dicitur, et Episcopos constituisse, quorum successores apparent Caprarius, anno p. Ch. CCCCLXV, qui Concilio subscripsit a Pontifice S. Hilario Romae coacto, et S. Severus, qui Romae pariter in Concilio fuit anno CCCCLXXXVII, Felice III Pontifice iubente.

Alaricus, Gothorum rex, primo Cassinum quassavit; Theodoricus flammis, ferro penitus vastavit; at, mirabile dictu!, tot inter caedes et funera et ignes, duo idolorum ibi restituta sunt templa, quorum Venus alterum, alterum Apollo haberet. Ibi oracula convaluere, ritusque turpes, et sacrificia rursus instaurabantur. Qui fuerat oppido tanto locus vix raro habitatore incolebatur; rudera aedium, substructiones pro caulis, pro mapaliis erant; ibi degentes omni ferme soluti lege vivebant, in tantum subiecti, quia latifundum patricium colebant; paucae, exiguae domus Castrum Cassini, seu Castrum Cassinense constituebant.

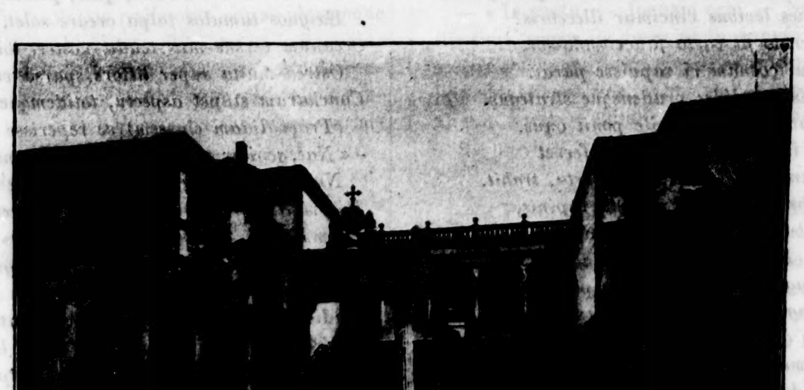
Interea V p. Ch. saeculum excedebat, et quidam adolescens, cui Benedictus magno omine nomen fuit, in eremo Sublacensi totum se caelestibus addixerat. Aestuabat Italia caedibus, incendiis, vastationibus barbarorum. Defessi animi, tristes, incerti pacem quaerebant. Benedictus in Dei nomine pacem praeferebat, hoc tantum si praestitissent, scilicet humanas omnes abiicerent curas, mundana omnia relinquerent; quid enim nisi mortem, rapinas, incendia, servitutem mundus offerebat? Iamque Sublacensis eremus impar adeuntibus erat. Hinc Benedictus, in Sublacensi valle, plura monasteria moliebatur circa Neroniana rura et lacus; labentia illa, neglecta, expilata; solitarii maerentes ii, aureae navis, argenteorumque remorum, purpurei veli, citharoedorumque immemores in lintribus olim suavissima cum Augusto suo, lucente luna, decantantium. In hoc erat dum accessit patricius Tertullus, obtulitque educandos duos filios Maurum et Placidum Patriarchae, insuper « pro redemptione animae suae » latifundium ingens Cassinense donavit; donavit praeterea quamplurima, quae a Lacu Fucino et campis Palentinis ad Anxur ferme producta possidebat. Duodecim monasteria Benedictus in Sublacensi erexit, de quibus alias in Commentario hoc relatum est (1); at duo simul premebant ut inde migraret, viri quidam nequam illis in regionibus, et angor saevissimus ob ea, quae in Cassinensi suo latifundio ab idololatris patrari audiebat.

Abit itaque Cassinum ad Castrum, nullaque mora interposita, Veneris et Apollinis sacerdotes a delubris profligat, lucum turpissimae Deae sacrum incendit, idola frangit, asceteriumque ibi molitur, ubi iniqua mysteria recolebantur. Quod Cassinum fuerat Castrum, aedificato ibi templo et monasterio, Castrum Sancti Petri ad monasterium vocatum est. Quod fuerat sacrum Apollini et Veneri, templum ingens Ioanni Baptistae fuit, turrisque prope edita est, in qua et essent conclavia monachorum, et esset tutamen a repentinis incursibus barbarorum.

Locum hunc integrum, locaque plura circum praesens occupat Cassinense coenobium, quod vulgo « Abbatia Cassinensis » sive « Monasterium Montis-Cassini » nuncupatur. Hoc ad latus Cassini montis est, excelsi, ac nunquam nivium ignari, et quingentos producitur pedes in agrum, totidem in frontem. Ab oppido subiacente, cui a Sancto Germano nomen, si ascenderis, oratoria, sacella, eremos invenies Mauro, Scholasticae, Cruci, Severo, Agathae consecrata. Mox maiorem coenobii portam ingredieris, et post hanc rustica omnia videbis ab ipsa turri, in qua S. Patriarcha moratus est, ad reliqua; namque in memoriam illius religione magna servantur intacta. Ulterius, (commode quamvis ascendas, ascendis tamen), ferream subis portam, et postea plateam, quae coram monasterio est, feliciter attingis. Hic longa porticus ex albo saxo, quod marmor Tiburtinum dicunt, ordine dorico concinnata, deliciosis coronata desuper deambulatoriis, solariis; post hanc tria coram te sunt atria peristyliis ornata circum, spatiantia late, distincta pergulis, porphireticis et numidicis columnarum truncis insignia in medio. Et medium quod est atrium praebet gradus ad regiam scalam, quam simulacra Benedicti et Scholasticae sororis eius custodiunt. Ascendens invenis vestibulum affabre exstructum, cui a statuis nomen. Hic libyco ex lapide pretiosae columnae, hic Urbani V et Clementis XI marmoreae statuae. Inde egressus in solarium pergis, quod ex delicioso prospectu rerum, agrorum, aedificiorum, montium et vallium « Paradisus » nominatur. Numerabone viginti columnas ex numidico marmore? Numerabo simulacra Sanctae Abundantiae, quae Benedictum genuit, aluit, educavit, Tertulli Patritii, Gregorii II, Zachariae, Victoris III, Benedicti Papae XIII, et Benedicti XIV, Euprobi patris Patriarchae, Gisulphi II Beneventani Ducis, Caroli Magni, Henrici II, Lotharii III Augustorum, Ruperti Guiscardi, Caroli III regis? Contemplare aeream portam, Constantinopoli anno MLXVI confectam, in qua argenteis litteris praedia, latifundia, pagi, vici, oppida, quae olim Cassinense Monasterium possidebat, enumerantur, et propriis nominibus designantur. At quaenam haec sunt? Quae tot eversionibus superfuere.

Longobardi enim, quibus nulla pestilentior labes italicis rebus fuit, templum a Benedicto

(1) Cfr. an. V, n. VIII, IX, XI.

Benedictini Cassinensis coenobii atrium medium.

pellimur quasi calcari temporis omnes in cursu; at praepetes Americani, qui humano exercitui quasi velites praeeunt. Media nocte, silente urbe, peculiaribus curribus totidemque suis adveniunt homines, belluae, machinae, elementaque omnia circi et casarum: equi operariique descendunt, currus trahuntur singuli ad campum; quatuor post horas, urbs nova surgit ecce ante oculos civium expergiscentium! Die sequenti bis spectacula produnt, post meridiem primum, atque diurno tempore, alterum nocte; eo vix peracto, iam solvuntur funes, decomponuntur casae, belluae paullatim redeunt in currus, longa series ad stationem urbis per silentium noctis redit, postero die alibi gentem aliam stupore perculsura.

Omnia haec acie ingenii summa ac vi animi longe maiore potuit Phineas Barnum, vir parvus corpore, Bethel in Connecticut republica natus, qui aromatum cauponam gerebat. Sexennis erat Victor Hugo, Napoleon Lutetiae Parisiorum sedebat, Pater patriae Washingtonius conclamabatur Neo-Eboraci, cum hic belluarum rex ortum vidit. Negotia a puero summa cum utilitate, natura impellente, aggressus est; iamque vigesimo anno auctus scribendae ephemeridi mentito calamo intendit, quemadmodum postea captavit mentitis monstris aures populi. In carcerem inde coniicitur, unde nudus, misellus, famelicus exiit. At brevi primo occurrit miraculo, quo viam novam ingressus est ad gloriam et fortunam. Haec posse dedit anus nigrita forte centenaria, quam emit vix ac audivit quemdam haec iocantem: – « Adeo anus haec senescit, ut Washingtonio nutrix ei esse licuisset ». Proh stupor! Iurat Barnum secreto: – « Erit quod tu dixisti »; statimque eam, rite eruditam, vulgo proponit ubique, ut Washingtonii nutricem ipsam!

Audentem fortuna iuvat; inde similes ausus similiaque mendacia moliri indefessa mente ille non destitit. Qui autem moliminum exitus fuerit audistis, lectores, ac vidistis. Quae inter unum semper idemque manebit maximum, praecipitem illum latissimumque Niagarae fluminis gurgitem Barnumii crumenae inservisse, cum detenta super fune, Blondinus, ille funambulus, ipso auctore, gurgitem transivit. Aderant cives plaudentes ex tota America, dum medio in itinere, ex curriculo, quem aereus viator agebat, vir quidam apte abditus brachium extollit vibratque vexillum americanis coloribus distinctum, triumphum libertati patriae auspicatus. Nonne eam iure maximam gloriam fateri oportuit a rege illo praeconum acquisitam? Neque modo haeredi eius et socio Bayley detrimenti quidquam incendium afferet: viro nimirum, quem Phineas ita ipse existimavit ut socium potius operis et participem lucri, quam aemulum sibi esse maluerit.

A. Costaggini.

Dico tum vitam beatam, cum peracta fata sunt.

Ausonius.

Sed quoniam ad tantas non primum nascimur artes,
Nunc primum teneros firmamus robore nervos.

Verg. *ad Messalam.*

Emitur sola virtute potestas.

Claudianus.

EX HUNGARIA

Franciscus Lad. Rieger.

Franciscus Lad. Rieger, quintum et octogesimum aetatis suae annum agens, V non. Martias Pragae obiit. Vita eius et opera nomenque ad Austriaci imperii vices per medium saeculum fere omnino attinent, praesertim ad Bohemorum rem publicam eius doctrina, cultu, potentia auctam. Ipse enim post Palachy suae gentis vere dux exstitit, integer quidem, prudens et peritus; attamen, uti plerumque assolet, vir de sua republica tam optime meritus ingrati animi praemio a populo est repensus.

Abhinc annos decem Roma vestra Virum hospitem habuit, qui, cum istic audivit comitia oratoribus popularibus eligendis nomen suum oblivioni tradidisse, a politica re secessit, quamquam inter privatae domus parietes a bono pa-

Franciscus Lad. Rieger.

triae suae procurando nunquam deinde abstinuit manus.

Romae cum moraretur, a Summo Pontifice peculiari benignitate una cum nobilissima uxore sua exceptus est, Sacrasque Species ab ipsis manibus Supremi Pastoris suscipere illi contigit auspicatum; at Romae quoque mulierem vitae sociam crudeli fato amisit.

Vir fuit catholicae fidei acerrimus adsertor; cum Germanis imperii aequanimis atque sincerus, cumque iis praesertim, qui catholicam professi fidem, Alpium fines incolunt, summa comitate licet origine et stirpe dissitus, coniunctus fuit.

In Gradecensem urbem principem anno MCMII ad catholicorum comitia invitatus, haud descendit gravi aetate iam praepeditus, at gratulatoriam epistolam eandemque excusatoriam benevole misit.

Iusta eius Pragae celebrata adeo solemnia evasere, ut pompa regia duci ad funus magis quam privatus civis videretur.

X.

BENEDICTINUM MONTIS-CASSINI COENOBIUM.

Tanta huius loci fama est apud omnes, qui litteras et artes colunt, ut instituentes de ipso facere mentionem non praebere dignitati et nomini eius obsequium, sed quasi debitum solvere arbitremur. At in hac re tales haberi volumus, quales qui exiguum darent assem talenta debentes. Quidquid enim Italiae, Europae, universo denique Orbi terrarum a prisca maiorum sapientia reliquum est, quod lucet adhuc, omne prope ab hoc asceterio et servatum fuit, et novum postea quodammodo suscepit ortum et nactus est incrementum. Quanta autem in ipso et ab ipso lux emicaverit et coruscaverit profecto poteris intelligere, si animadverteris toties depopulatum, expilatum, nunquam omnibus fuisse prorsus orbatum divitiis; toties exstinctum, suapte semper iterum refulsisse; toties oppressum, sua rursus vi semper emersisse gloriosum.

Exstans olim et splendore suo et mole omnium gentium a servo ad Caesares in se oculos et ora convertit; dirutum, nomine magno, magis quam si esset integrum, a ruinis et exterminiis impositis se vindicavit; resurgens, iterum tot in se Musarum congregavit opes, ut vigeat vireatque adhuc aeternum iuventa. Quonam ergo nomine digne appellabimus locum, quem nec barbari sternunt, nec saecula labefactant, nec inimici possunt destruere, nec insidiatores opprimere, nec detrahentes minuere, nec invidentes exterminare, nec exhaurire praedones et redigere in paupertatem? Nomen, qui volunt, exquirant, ut, prouti compar est, nuncupentur; nos interea aliquid de historia eius summo haustu attingemus vel ab exordio, praestabitque oculis nonnulla exhibere videnda graphice expressa de iis, quae ibi sunt. In reliquis utemur compendio, et brevitati studebimus, impares moli conficiendorum librorum.

★

Traditur a M. Tullio Ennii poetae sententia, qua monemur fuisse olim in Italia vetustissimum genus hominum, qui Casci appellarentur. Civitas haec, giganteis viribus potens, oppida sua moenibus vallabat enormibus, illa adstruens ingentibus molibus, saxis immanibus, contra quae circiter quadraginta et ultra saecula frustra irruperunt. Caput gentis et princeps urbs Cascinum, seu Cassinum fuit, quam sibi pariter Volsci et Campani asserebant. Iuxta Latinam viam, in finibus novi Latii et Felicis Campaniae, assurgebat munitissima loco et operibus, et priscis in litteris interdum Casca, interdum Heraclea dicebatur, quasi primo vocabulo, Osco sermone, antiquissima celebraretur; altero autem, ab Hercule vel exstructa, vel Hercule digna, vel Herculi robustissimo consecrata. Rudera, reliquiasque murorum, cyclopicum opus, admiratur peregrinus attonitus. Sabini, Osci, Volsci, Samnites Campanis quotidiani hostes, quibuscum de imperio uberioris Italiae certabant, olim incoluere, alius post alium; quorum postremi Samnites Cascum oppidum, scilicet vetustissimam urbem, prisco nomine non mutato, retinuerunt in sua potestate, donec Romana res orantibus Campanis accessit, et sibi socios adscivit ut Samnitica ab iniuria eos liberaret.

pueris iterum scholae patebant; nemo deerat, nam unusquisque et unaquaeque ex puellis et pueris suae Quadragesimalis illius figurae pulchritudinem et merita et ornamenta celebraturus erat, amplificationibus et mendaciis (concedamus hoc sine crimine aetati, quam experti sumus) additis et superadditis sine more modoque. Redeuntium e scholis domum, puerorum puellarumque narrationes curiositatem amitarum, matrumque titillabant, et..... in adventantem plerumque Dominicum proximum diem visitatio Quadragesimarum indicebatur; interdum etiam, urgentibus filiorum nepotumque morae impatientium clamoribus, maturabatur. Nec sine lucro quodam pro pueris praesertim; nam visitata quaeque domus vinum et bellaria quaedam, spiras, crustula, placentulas oleo, farina, astaphi strobiloque confectas visitantibus urbanissime offerebat, quae tamen unciae pondus non excederent simul, ut intra ieiunii legem essent et accipientes et dantes. At quid, quaeso, tot unciae terque quaterque repetitae praestabant? Nonne librae dimidium? Nonne libram?....

Interea pueris, puellis, ancillisque festum erat ingens in coquina ante illum parietem, coram illo Quadragesimae simulacro, accensis circa cereolis, lucernulis ut pulchrius videntibus et mirantibus appareret. Si hoc Dominico die fieret, puer, domi dominus, postquam contemplantium videndi amor expletus esset, forcipe armatus sedile ascendebat, et pedem unum a simulacro amputabat; sortibus in vasculum missis, vel communi sententia audita, unum ex piscibus, unum ex hortensibus pariter detrahebatur: pes, piscis, hortense flammis tradebantur arsura. Solemnitas absoluta erat, sequenti Dominico die iteranda, donec ad Sabbatum maioris Hebdomadae ventum esset.

At dimidiante Quadragesimali tempore, quo die semper quinta feria est, et pueri a scholis vacant - hoc super omnibus unum! - nova visitatio erat, quia tunc non pes, sed simulacrum integrum a capite ad talos medium findebatur, nec tamen abscissa comburebatur pars, sed reliquae adhuc exstanti supponebatur. Causamne quaeris? Sabbato Sancto focus ante portam Ecclesiae ex silice trahitur, rogus accenditur, benedicitur flammis. In hasce pueri, relaturi domum benedictos carbones, et domestici cum eis, simulacrum chartaceum Quadragesimae, iam reductum ad assem, coniiciebant. Magna erat exsultatio abeuntium effigies illas praeferentium, magnus clamor, imo magni clamores adeuntium ignem, magnis pariter, ab his qui priores adiverant, vocibus exceptorum, magni plausus quum proiicerent in flammas, maxima iucunditas pariter dum, benedicto igne, carbones domum referrent, quibus exstincti penitus foci restituerentur, et laetissimum prandium, quia resurrexerat Dominus, praepararetur a matrefamilias... Prandium! Hoc pueris ante omnia. Et postea ex illo igne succenderentur cerei, qui mensae illucerent, obsoniis refertae gratissimis venturo Paschatis die comedendis, scilicet ovis, agno, placentis, caseo tum primario, tum recocto, isiciis, pernis, lucanicis. Sacerdos veniet, benedicet appositis, pacem domui benedicens adprecabitur, perque conclavia rorans aspergine sancta procedet comitante matre, comitantibus natu maioribus; et interim puer, ad custodiam appositorum relictus ne feles surriperent, ipse, felis vicem gerens, aliquid clam e placentis libat, aliquid ex ovis, aliquid ex resectis, aliquid....; prouti potest, fruitur libans e dapibus onerantibus mensam. Quid si redeat mater inopina, si avia, si amitula cara? Tortis furem intuebuntur oculis, et simul arridebunt, memores sui; namque idem illa in aetate fecerunt.

Causae huius ritus vel plurimae. In pueris exspectatio feriarum, quae ad Pascha sunt; quadragesimali nam tempore vehementiores quotidianae scholae disciplina, labor, et severitas. In hominibus non leve incommodum percipiebatur ex ieiunii legibus. In omnibus denique exspectatio tempestatis melioris, nempe veris una cum diebus Paschatis rediturí. Hinc desiderium Quadragesimae absolvendae, complendae, praetereundae. Cum autem nos coalescamus animo et corpore, hinc omnia, quae circum sunt, modo inclinamus in spiritum, modo in corpus retrahentes referimus. Quadragesimale tempus acceptabile virtutibus animi praedicatur; huius eximi angustiis caro desiderat. Utrumque ritus hic exhibet, nosque libenter ignoscimus pueris ea, quae concedimus aetati, libenter etiam viris, qui resurrectionis Dominicae laetitiam exoptant.

At haec magnis in urbibus ferme penitus obsoleverunt; vix, neque integra, quibusdam in vicis et parvis oppidis restant. Nos ultima memoramus illa, qui praesentia videmus.

H. De Vecchi Pieralice.

2]

SELECTA EX BIBLIOTHECIS ET ARCHIVIIS.

DE RECTA PRONUNCIATIONE LATINAE LINGUAE DIALOGUS.

Ego arridens: — « Adeo hoc non ego, Murete, — inquam — ut profitear hanc solam mihi fuisse mentem. Vos magni Senatores haeretis hic et controvertitis; ego de plebe litteratorum interponam decretorium stilum? Plus oris mihi, plus animi. Quis igitur sermoni meo finis? Ille, ut inquirente eo velut pugiunculo, elicerem et educerem iudicia vestra. Caprificum aiunt, cum ipsa maturas ficus non gignat, infecta tamen quaedam producere quae veras ficus maturent scalpendo, morsicando. Eadem mihi mens utinam, et effectus! Litem ego ad tribunal attuli, aut tui aliquis similis; decidito eam Praetor, sed tu, Murete, potius idoneus valde Palaemon ad sedandos grammaticos hos fluctus ».

Muretus resiliens: — « Me huc vocas? — inquit. — Inepte; adeo enim alios hîc sistere non idoneus, ut fluctuer ipse ego. Nec tamen fugiam nimis, fateor, sermonis huius viam, praesertim si secanda illa tecum; nisi tenue illud me absterreat et inutile quaestionis. Quae enim hîc dignitas? Qui fructus? Anxia inquisitio, Lipsi, nec res tota tanti. Et sane peccamus iam saepe curiosa ista cura nos litterati. Quidam eo ingenio sive vitio oculorum esse feruntur, ut de die caecutiant, in tenebris cernant. Vide ne nos iis similes qui ad minuta et tenebrosa haec acriter oculos pandimus, claudimus ad sapientiae lucem ».

Ego iam irritatior: — « Moram, Murete, iniicis, — inquam; — sed cum Plauto nostro dicam, more. Vilescit tibi hic sermo. Itane? Scilicet Mureto aut Lipsio indignum decurrere grammaticum hoc aequor, quod tot olim Senatores, imo addo, Imperatores? Messalla orator e clarissima Corvorum gente non librum integrum de unica littera S composuit? Et cum laude quidem nominis sui adeo sine fraude. Claudius Imperator, quanta cura, et paene dicam ambitione, tres novas litteras invexit, iisque romanam linguam auxit? Non alia quam si totidem regnis imperii fines. Iam Caesar ille Iulius *De Analogia*, id est levibus grammaticorum tricis, binos libros conscripsit, et triumphales illas epulas variare et interstinguere non erubuit scholica ista dape. Augustus ipse maiestatis suae usque eo retinens princeps, ut deorum sibi honores vindicaret adhuc vivus, quam sollicite apud nepotes suos, quid et quomodo scriberent, cavit? Quin ipse eos et litteras et notare (ita in Suetonio legimus, non " natare ", quod obtinuit et quod remotius a Tranquilli mente fuit) aliaque rudimenta per se plerumque docuit, ac nihil aeque laboravit quam ut imitarentur chirographum suum. En ad ferulas istas serio descenderunt ipsa sceptra; et nos fastidimus ac delicias facimus si per lusum in iis consumamus pauca verba? Dico: per lusum, ne tu curiosas mihi curas ingeras, quam tecum sperno et inter remissiones hoc agri saltem postulo, ambulando, garriendo. At enim non istis fructus. Quis dicit? Pullati fortasse et bullati. At non hoc mei purpurati quos adduxi, non magni omnes viri, apud quos ea semper magna. Speciem non habent, fateor; rem certe et usum. Ut stirpe arbores, fundamento aedes, sic litterariis istis elementis ardua illa doctrinarum nixa, et sapientiae ipsa templa. Sed ut ista latent, etiam illa. Ecce in navi vela et armamenta omnium oculis se munusque suum ingerunt; delitescit in puppi gubernator ille clavus. Idem in scientiarum isto corpore censeas, in quo speciosae aliae, aliae occultae, sed efficaces. Quamobrem, mi Murete, aggredere, et fuge formidines istas vani vulgi ».

Ille cum risu manum mihi premens: — « Velim tuam hanc formidinem, — inquit, — qua callide in retia ista me compellis. Sed tu ne valde vacuus? »

— « Quid iam? » — inquam.

— « Quia, — inquit, — longiorem textum praevideo huius sermonis; qui nec ordiendus est, si abrumpendus ».

Alacriter ego: — « At non Vacuna magis vacua, Murete, quam ego. Lustrari, vagari, discurrere, hoc opus meum Romae. Age, incipe cum deo ».

— « Ille doceat, ducat, — inquit. — Sed ego te prius, nisi abnuis, ad viae huius caput, extra aestum, qui assurgit ».

— « Valde placet, — inquam. — Et en, opportune hîc scamellum sub statua ipsa facundi dei — (Mercurius ibi e marmore). — Insidemusne? »

— « Insidemus, — ait Muretus, — vel ominis certe caussa, ut mentem eius participemus et interpretem linguam. Sed heus tu in parte scilicet iuvabis? »

— « In partu, — inquam ego. — Nam ut Socrates ille tuus, quem ita amas ut in annulo gestes (1), obstetricis munere fungi se ait, et interrogando, et dubitando elicere veritatem, sic ego parturientem te aliquid fortasse iuvero movendo, quaerendo ».

Ille risit et sic coepit:

III.

— « Priusquam hoc stadium serio ingredior, Lipsi, si placet, ad carceres ipsos paullum resistam. Nam corruptam aliamque a veteri pronunciationem nostram esse, universus hic sermo te docebit: quomodo, quibusque caussis nonne iure breviter praelibabo? Mihi videor ad rei tuamque lucem. Lingua igitur, quam latinam appellamus, exiguis olim finibus, ut ipsa gens, contenta, circa Romam fere et finitima infero Tiberi haesit. Italiam ceteram adeo non pervasit, ut quaeque gens suo usa sit et diversissimo ab hac sermone. Volsci inquam, Osci, Hetrusci, Samnites, Bruttii, Apuli, peculiares et suae indolis linguas usurparunt, quas diu, aucto etiam imperio, tenuerunt. Iustus Lipsius.

(Ad proximum numerum).

(1) Effigie Socratis veteri Muretus signabat.

erectum et monasterium, Zotone Beneventano duce, anno DLXXXIX straverunt, prouti Sublacensia omnia Benedictina una cum libris, codicibus, pretiosisque rebus, Agilulpho duce, destruxerant. Petronax abbas, quae potuerat, et magna quidem poterat, anno DCCXLIV, restituit. Quae utilitas? Saraceni anno DCCCXLVI, noctu aggressi, omnia ferro, incendio vastarunt, monachos interfecerunt, aurea, argentea omnia abstulerunt. Ioannes I abbas rursus restituit aedificiis, opibus, circa dimidium X saeculi, Aligernus intra CMLXXXVI a Chr. annum omnia complevit. Sed horribili terraemotu anno MCCCXLIX omnia ciciderunt, una cum oppidis propioribus. Urbanus V iterum erexit; at abbas Desiderius IV Petronius anno MDCXLIX solo aequavit aedificata, ut alia, quae nunc sunt, magnificentius conderet, quae an. MDCCXXVII absoluta fuere.

G. P.

QUADRAGESIMALES DOMESTICI MORES.

Quaedam in mores gentium saepe videmus illata, ritu suo invalescentia vel adversus mores ipsos, vel adversus ritus caeremoniasque solemniores, quibus eaedem gentes obediunt, et quibus ducuntur. Unde haec semel manaverint, quomodo irrepserint, qua de causa, recepta semel a paucis, apud reliquos postea convaluerint, difficile scrutatu est, difficile dictu, quippe huiusmodi fere omnia serpentum rationem sequantur, quibus praecipuum est caput abscondere, incolume a quavis iniuria servandum.

Non ultimum in his locum tenent, quae tempore quadragesimali partim domestico, partim publico ritu, suscepta a maioribus traditione, coluntur; immo ea quae videntur domestica apud singulos, cum omnes teneant, publica et ipsa quodammodo nuncupanda iure putamus. Nonnulla, quae apud nos huiusmodi sunt, hodie persequi placuit.

Ubi *Cinerum* dies illuxit, ancillis, si domi sint, pueris puellisque suadentibus, si ancillae desint, chartae folium proponitur, et in eo figura quaedam muliebris exprimitur cerula vel atramento, supremis tantummodo lineis designata; huic autem, – atque haec rei summa, caputque hoc est, – septem pedes, non duo tantum, constituuntur. Si novi hi minusculi Urbinates plurimum calleant, vel sese in pingendo callere plurimum arbitrentur, dexterae huius simulacri feminei pisces regendos addunt a rana ad cete, uti possunt; sinistrae vero regendum canistrum, seu cophinum credunt hortensibus refertum divitiis a rapa ad Catonianum illud « nepente », caulem, scilicet, brassicas, et olera huiusmodi; delineata haec, depicta omnia intra delineantium ac pingentium peritiam. Sed quia talis effigiei confectio aliquid solemne ac diuturnum domi domuique profert, non desunt in ancillis, quae, futuri prudentes, iam ab inde, quae magis idonea effigiei futura sint, compararint. Ubi vero amitae, ubi aviae adfuerint, quin etiam et avunculi interdum et avi, nam bis pueri senes, quae dicam iamdiu comparata sunt. Nam inter figuras, religione magna omne genus piscium, omne hortensium herbarum genus asservant, forfice separantes atque excindentes a reliquis, et cura haec libris, quos interdum figurae exornant, pestis, ruina, depopulatio est, praesertim si tabulas historiae naturalis ostendant. Haec omnia igitur filo insuta, pendentia, ut accedentibus, videntibus pateant quo maxime possint, si piscatoria fuerint, dexterae adduntur; si hortensia, sinistrae; et muliebre illud *septempedanum* simulacrum (ne quis credat nos de oppido dicere!) parieti affigitur, plaudente et assiliente puerili omni comitatu, subridentibus matribus, maioribus natu omnibus, qui in primos suos praeteritae pueritiae annos redire sibi videntur. Iam et quaedam inter pueros, itemque inter ancillas – cur non dicam inter matres, et amitas, et avias? – aemulatio est, ut quae cuique domus pulcherrimam, ditissimam effigiem Quadragesimae habeat, – hoc enim nomine simulacrum illud appellant, – et piscibus maxime ornatam, caulibus, brassicis, intybis, rapisque maxime armatam ostentet.

Quaeres hic, humanissime lector, locum, parietem, sacrarium, solium, in quibus tot praeparata curis effigies collocetur. Ne mireris; in coquina, raro vel nunquam in caenaculis, scilicet ut coquendis conficiendisque praesit obsoniis, ne quid in ea, quod ex carnibus esset, inducatur, immisceatur, nihil praeter herbas, fructus et pisces adhibeatur; nemini enim, si aegrotos et aegrotantes exceperis, toto quadragesimali tempore, carnium comestio olim concedebatur, laxataque remissiorque haec austera primum disciplina fuit, ubi « cholera » morbus nostris terris incubuit, sequensque perniciem illam novorum cohors morborum nostris passim regionibus vagata est.

Sed, ne spatium scribenti desit in Commentario, quae ad hunc ritum domesticum attinent cito prosequamur. Veniente post *Cinerum* die,

---

28]

FABULAE SELECTAE FONTANII

A IOANNE BAPT. GIRAUD LATINE REDDITAE

PASSIM RETRACTATAE A FRANCISCO XAV. REUSS.

CIX. — Canis herilem portans coenam.

Suspensam collo, coenam portabat herilem
Doctus ferre dapum plena canistra, Phylax.
Pernam fert hodie, qua sollicitatus odora,
Vix aegre dentes continet ille suos.
Continet ipse tamen; dum nos, ratione potiti,
Heu! quoties levibus vincimur illecebris!
Obvius en gerulo fit vasta fauce molossus,
Lautam qui coenam vi rapuisse parat.
Alter at obsistit valide; prudensque strategus,
Dum luctatur, humi pensile ponit onus.
Sic geminos inter rivales stridula fervet
Pugna, canes alios quae, semel orta, trahit.
Attracti plebs vilis erant, assueta rapinis,
Terga quibus multo verbere calluerant.
Hac legione Phylax conspecta, candidus unum
Omnibus agnoscit, se nihil esse parem.
Ergo naufragium reputans non posse caveri,
Ex epulis offam curat habere suam.
– « Cur rixamur – ait – fratres? Mihi sit mea tantum
Pars; quidquid superest, viscera vestra beet ».
Haec fatus, frustum sibi praeripit; inde molossus
Irruit in praedam, vulgus et omne sequax.
Admordent cuncti certatim; dos sua cuique
Congrua contingit, vix tamen aequa fami.
Explicat haud raro scenas non una caninas
Urbs, sua quae cupidis credidit aera viris.
Heic ut consul opes, ut quaestor devorat! utque,
Ordine quisque suo, cetera turba rapax!
Urbani si quem teneat pia cura peculî,
Furtis ut nolit testis adesse silens:
Is ridetur ut insipiens, idemque fit ultro
Furax, iam solitus diripuisse prior.

CX. — Mus et Ostrea.

Musculus agrestis, cerebro dotatus egeno,
Haud poterat patrii taedia ferre laris.
Hunc igitur natale solum notosque recessus
Deserere, atque novas iuvit adire plagas.
Vix egressus agro: – « Quam late panditur – inquit –
Tellus! En Alpes, Caucasus ecce minax ».
Caucaseos habuit montes, quos, plana per arva,
Exiguos tumulos talpa creare solet.
Oceanum versus mus tendit noster, ibique
Ostrea multa super littore sparsa videt.
Concharum stupet aspectu, totidemque carinas
(Praevalidam classem) se reperisse putat.
– « Nae, genitor meus – inquit – erat mens crassior, ausus
Numquam, quo fuerat natus, abire loco.
Hic mihi regna patent Neptuni, pervia postquam
Omnia terrarum regna fuere mihi ».
Tales iactabat mus voces, quas ab agresti
Vate recantatas saepius audierat.
Audierat; nam rusticulus non roserat ullum
E doctis, quos mus rodit in urbe, libris.
Ostriferum littus dum rusticus adstupet, hiscit
Ostrea, mox bifidas pandere visa fores.
Solis namque bibit radios, zephyroque tepenti
Gaudet, qui sapido fragrat odore salis.
Musculus ut mollem candescere cernit et amplam
In concha praedam: – « Tu mea – clamat – eris;
Nunc ego te capiam; mihi tu, ni fallit ocellus,
Ni fallunt nares, regia fercla dabis ».
Exserit haec in verba caput, caput illud inane,
Valvis quod mediis inserit, atque neci.
Muris enim primo contactu, forcipis instar,
Concha marina coit, concha marina tenax.
Murinam peperit petulans inscitia cladem.
Fabula nostra duo, rite notanda, docet:
Primum, saepe rudi vulgaria mira videri;
Dein, male captantem iure solere capi.

CXI. — Amici duo.

Foedus amicitiae binos devinxerat Afros;
Alter, in alterius res, erat instar heri.
Nescio, num similes Europa recondat amicos;
Certe maiorem nescit amicitiam.
Unus amicorum noctu sua strata repente
Deserit, et tectis advolat alterius.
Ostia pulsat: – « Io! » – clamat –, famulosque sopori
Eripit et lecto, Morpheus unde fugit.
Surgit cum reliquis clamore citatus amicus;
Surgit et hac loculos, hac capit arma manu.
– « Quae tibi causa – rogat – veniendi, dulcis amice?
Somno cur pulso, compita nocte teris?
Absumpsitne tuos infelix alea nummos?
En haec aureolis plena crumena tibi.
Insidiasne tibi parat hostis forte cruentas?
En meus ensis: ero tutor, amice, tuus ».
Alter ad haec: – « Grates ex imo pectore reddo;
At mihi nil opus est ense, vel aere tuo.
Sopito mihi visus eras subtristis; ad omen
Accurri laevum; laetor id esse nihil ».
Dic, age, lector, utri fuerit vis maior amoris?
Nodum solve, tuo si licet ingenio.
O res ante alias suavissima, verus amicus!
Hic ea, queis egeas, te reticente, videt.
Argus amans, secreta tui legit intima cordis,
Quae fortasse vetet te reserare pudor.
Hunc terrent cari capitis leviora pericla;
Providus haec arcet, nocte dieque vigil.

(Ad proximum numerum).

PER ORBEM.

PROVECTA humanitas totque leges in vitam civium tutandam latae vel vindicandam, haud impediunt quominus indigni aetate filii ad omne pessimum facinus ruant, eaque maxima iura violaturi insurgant, quae sancta ab ipsis societatis humanae exordiis habita sunt. Vitam dicimus fratrum, quam immo non ira moti, non mala auri cupiditate, sed ineptissimae gloriolae incensi desiderio et quasi per iocum aggrediuntur cuspide aut manuballista. Hisce, quae ferreae mediae aetati quasi crimina impingebamus, excultissimi nepotes hodie foedamur. Idque Lutetiae, quae tamen mundi caput urbs habetur, contigit, auspice et auctore diario quodam, cui a ballistariis saeculi XVII titulus *Mousquetaire*. Singulare praelium a diario statuitur, leges significantur et arma, ensis tamen cuspidi vix globulus aptatur, qui forte ictus pessimos reddat innocuos pugnantibus: at heu! aptatur irrisorie, ut aliquantulum vigilum urbanorum requirentium mos voluntati geratur.

Pugna paratur: adstant viri plusquam ducenti spectantes; at vetatur agonis aditus a praefecto vigilum. Adveniunt brevi Labardesque et Roussier rei auctores, qui vigilum suspicati obstaculum, praesentibus nunciavere pugnam Victoris Hugonis in via, certa in domo Annecii futuram. Tunc statim curiositate moti qui ad visendum spectaculum venerant consiliunt in currus, in equos, atque Annecium tendunt: ex domibus in Circum prospicientibus, ex tectis, ex arboribus, e scalis frequentissimi homines manent. Ecce autem primo agmine Villette atque Labardesque nudo pectore nudisque tergis pugnant; Villettius tamen, multos post congressus praevalide repulsos, in brachio vulneratur.

Venit iterum praefectus ut rem intercipiat; at cum illi enses ostendissent globulo hebescentes, sinit pugnam fieri, abitque. Statim vero abiectis globulis ensium cuspide nuda resumitur praelium bis, terque, quaterque. At rei finis parum cruentus, etsi nomine saevo pugnantes potare sanguinem dicti fuerint. Totius enim moliminis una videtur ratio: pecunia, cuius ut optima messis fiat, iterandum brevi incruentum agonem viri fortissimi spopondere. Iamvero semper periculum adest vitae, quod forte, minus cauta hostis manu quis cum persenserit, quid illum iuvabunt pacis triumphi, quos, summa comitate, inter gentes quotidie celebramus?

❍

Palam immo videtur homo esse contentus vitam suam haberi pro nihilo. Ita aeronauta ille Oblat, Tergeste natus et Merighii discipulus, qui Sola ex urbe nubes scandere satis non habuit; namque suspensa globo aereo fune gymnicos ludos audere sibi proposuerat, dum globus aere potitur. Rem demens Icarus tentat; soluto vix a funibus atque ascendente globo, sua e navicula statim prosilit. Funi inferius pendenti iniicit manus; at heu! nondum ad quinque cubitorum altitudinem globus evectus fuerat, cum funis e constringentis manibus effugit, illeque, ululante circum prae terrore populo, in solum delapsus conteritur omnino.

❍

Quodsi prodiganda est sponte vita certaque ratione, eam ponendam potius in Charcotii ausu credam, qui Hugonis illius Victoris poetae neptem uxorem duxit. Ille enim audacium nova secum collecta manu explorare rursus glacialia maria cupit, maxime vero Iosephi Francisci terram, quam versus Maio proximo mense, navi ad rem exstructa et instructa quam optime, proficiscetur.

❍

Quamvis optimam omnium metam puto illam esse, quam sibi Meisterkecht, Amburgensis vigil, proposuit. Sciens enim Anglos perquam cupide exquirere locum ubi Transwaalianus ille praeses Kruger millies centena millia libellarum sepelivisse dictitatur, quartam partem ex centenis sibi, foedere pacto, adrogans in ausum discessit. Quid vero? Fidentibus sibi haud favet nonnumquam fortuna. Vigilem enim sua ad litora appulsum Boeri cives adeo aspere habuerunt, ut vacuis manibus in patriam redire, infelix ille Dedalus coactus sit. Iamque vobis singulis eam fortunam clamat, lectores, atque faustiorem in rem eventum opinatur, qui vos amat,

VIATOR.

ANNALES.

Americanae res. — In Europa seditiones.

DUM Venezuelana pax restituta videtur et Bowensus, Americanorum legatus, de rato habendo quam citissime pacis foedere agit, dum tempus legesque simul constituuntur, quibus solvatur pecunia foederatis Europae gentibus, ex improviso casus quidam intervenit: Castro praesens suo munere abdicat. Quid inde? Ad successorem eligendum flagrabunt ne iterum irae, bellumque civile nondum compositum vim antiquam resumet? Arceat deus, efficiatque ut pax laetis inita auspiciis, optimis ad finem perducatur.

Sed interea per meridionalem Americam discordiae succrescunt. In Panamensi regione primum inter Columbianam atque Honduras civitatem, ubi Bonilla dux coactis legionibus suis Tegucigalpa urbem iam iam obsidione cingit Sancta Barbara urbe potitus. Similia ex Uruguagensi terra insonant, ex provinciis praesertim, quas Alba factio quae dicitur, plerumque dominatur, et in ceteros cives arma movit. Itaque respublica omnis septem in partes divisa est totidemque praefectis militum tradita. Ballistaria navis *Rivera-Roch* ad litus profecta est: agmina undique ad seditionem coercendam mittuntur, et respublica militari imperio commissa.

★

In Europa quoque civiles seditiones hic illic moventur, in Batavis, in Hungaris, in Lusitanis finibus. Moventur illa in regione opifices, qui paene generalem a quovis labore discessum constituere, quod, ob tantam simul coactam turbam otio deditam, non sine publicae tutelae discrimine fieri credunt; quare regis decreto productum tempus est quo milites emeritis stipendiis et domum regressuri ad vexilla maneant. Incendit Hungaros annua commemoratio viri fortissimi Aloysii Kossuthii, quam urbe in capite pompa solemni celebrarunt. Seditio tamen haud gravis evasit, et exiguo vigilum agmine dissipata est. Lusitanos contra maiora premunt: vectigalia enim citra quam ferri possint, recens aucta ita, ut Coimbra in urbe uno animo cives a solvendis tributis abstinuerint, graviora minitantes, nisi obtestantibus sibi magistratus morem gerant. Regi supplex libellus ab omnibus negotia agentibus oblatus est, ut tributa aliquantulum subleventur, utque non sinat publicae divitiae fontes fiscali ratione exsiccari. Seditionem in vias prorupisse non audivimus; at nuncii perbreves et incerti communicati per censores a gubernio designatos rerum statum apprime non explanant.

In Macedonia denique hinc ab incolis, hinc a Turcis cursitationes in dies iterantur, et sanguis adhuc spargitur....

POPLICOLA.

PUBLICI PER ORBEM COETUS
LEGIBUS FERENDIS.

In Anglia de numero militum augendo, qui quotannis ad vexilla maneant, lata lex. Pro re navali summa expensarum agitur: Arnold Forster officio praepositus, quae novissime parata sunt in navium augmentum fuso sermone explicat.

In Belgica de incusationibus contra magistratus qui Congo coloniam regunt inlatis Van-De-Heuvel dixit rempublicam ad Congo flumen Belgis minime esse curandam, utpote quae nihil cum iis commune habeat, quam unum eiusdemque regem: non igitur sibi Belgarum administro cavendum asseruit quidquid Africanae regionis iudices melius aut peius decreverint, vel gesserint.

In Gallia disceptatio habetur vehemens de danda venia et iuris persona sacris sodaliciis, quae eam a municipum coetu exquisivissent. Lex fertur et rata habetur ut nullis sodalibus, qui in puerorum eruditionem incumbant, publice docere in Gallia liceat: ita veniae exquirendae cuivis nova lege via praecluditur: decernitur ut oratio a Combes administrorum praeside habita publicis expensis in vulgus edatur. Item de altera oratione in senatu contra clerum habita.

In Iberia rogatio a curatoribus summis tum bellicae tum navalis rei proposita est, ut exercitus classisque vires augeantur omnino. Villaverde tamen, qui aerario praeest, sibi repugnare palam huiusmodi expensas ostendit.

In Italia de rei iudiciariae administratione adhuc disceptatur.

SCRIBA.

LIBRORUM RECENSIO

PROF. DOTT. TITO TROCCHI. *Nozioni di Rettorica speciale per la quinta classe del Ginnasio.* Parte prima: Preliminari e Poesia. — Editio altera emendata et aucta. — Prati, ex officina Giacchetti F. et Soc., MDCCCCII.

In secundi ordinis scholis dum historia litterarum fusius explicatur, sive quae nostram, sive quae Graecorum ac Romanorum veterum exprimunt vitam, praecepta et instituta rhetorices plerumque desiderantur. Huic rei videtur satis occurrisse v. cl. Titus Trocchius, cuius opus, nostro quidem iudicio, a ceteris id genus libris, vel novissimis, haud exiguo intervallo secernitur. Habet enim eorum, quae ad poeticam pertinent, plenam tractationem ac pervenustam. Genus et speciem cuiusque rei cernit, definiendo explicat, tribuit in partes; suo cuique generi quae sit natura, quae leges, quid in singulis optimum, quid certum, quid in controversia aut contentione versetur, cl. doctor eleganti disputatione persequitur, eâque diligentia, ut nihil ab eo praetermissum, nihil temere dictum videatur. Insidet in eius mente pulcri species, animoque comprehensam habet poeticam formam omnem; de quibus interdum loquitur altius quam ut gymnasii tyrones forte valeant percipere. Facile igitur intellectu est T. Trocchi opus nihil habere commune cum iis, qui olim dicendi magistri numerabantur, cum vix docerent aliud praeter ornamenta quaedam, quae tunc sola erant in pretio. Contra is iudicandi tenet vias a media philosophia petitas et praesenti humanitati maxime accommodatas. Nec est in ea lectione ab utilitate seiuncta delectatio, praesertim ob adhibitum poetarum delectum, qui variis aetatibus in primisque nostra laudabiles exstiterunt. Quare magis quam rhetoricam collectionem dixeris in Trocchi paginis esse iudicia de litteris.

Restat, quod valde cupimus, ut per late diffusam notitiam perutilis libri, quibus alii mox eiusdem scriptoris adiicientur, rectae iuvenum institutioni quantocius et cumulate satisfiat.

MICHAELIS FUSCO Philosophiae ac S. Theologiae Doctoris, Pont. Instituti Leoniani diplomate in Litteris latinis ornati *Sacrum Poemation.* — Casertae, ex officina Amedei Natalis, MDCCCCIII.

Tripartitum carmen, constans versibus CCLXV, in laudem Friderici De Martino electi antistitis Caiatinae Sedi regendae, confirmat opportunitatem consilii, quo Leo XIII P. M. voluit altiorum litterarum in Urbe esse magisterium, unde sacri viri prodirent, non minus doctrinae, quam scribendi facultate praeclari. Ex ea palestra prodiit Michael Fusco, haud ignotus Commentarii nostri lectoribus ob proposita interdum aenigmata, idemque in spem Pindi succrescens, cuius virentia iuga nunc primum scandere non infelici ausu tentavit.

P. ANGELINI.

AENIGMATA

1) Quadrupedantis equi collum decoroque leonis.
Rho mihi subnectas! Ex me lux spargitur alma.
2) Ales Iunonis stellante superbio cauda.
Rho mihi subnectas! Perculsas occupo mentes.
3) Pabula significo, quae iactat vel levis aura.
Rho mihi subnectas! Collo dependeo tauri.

FR. PALATA.

Ex sociis, qui horum aenigmatum interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

IOANNES VALLARINUS
DE CAII CRISPI SALLUSTII
ARCHAICA ET VULGARI SCRIBENDI RATIONE.

Aenigmata an. VI, n. III proposita his respondent:

1) Bathyllus; 2) Al-p-es.

Ea rite soluta miserunt:

E. Burg, *Argentorato.* — Vinc. Starace, *Neapoli.* — Ios. Wabner, *Varsavia Polon.* — Ad. Huza, *Grybovia.* — Rich. Malotta, *Brzozów.* — Ios. Walter, *Neo Eboraco.* — Iul. Sernatinger, *Dresda.* — Car. Stegmüller, *Sabaria.* — Collegium Scholarum Piarum *Stellae.* — P. I. Wawer C. SS. R., *Vaals.* — V. Herthel, *Mendhusio.* — Ioan. Cantono Ceva marchio, *Vercellis.* — F. Arnori, *Mediolano.* — Ad. Müller, *Berolino.* — Cl. Maurel, *Massilia.*

Sortitus est praemium

P. I. WAWER,

ad quem missum est opus, cui titulus:

THOMAE VALLAURI
HISTORIA CRITICA LITTERARUM LATINARUM.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE — Ex officina *Pacis* Phil. Cuggiani.